Heeft een schoolbreed beloningssysteem een positief effect op de gedragsontwikkeling van kinderen op de basisschool?

Beantwoord door Jiska Peper (antwoordspecialist) en Marianne Hooijsma (kennismakelaar Kennisrotonde).

19 juli 2024

KR. 2008

Kort antwoord

Het is niet bekend of een schoolbreed *beloningssysteem* een positief effect heeft op de gedragsontwikkeling bij kinderen. Wel lijkt een schoolbrede aanpak van gedrag in algemenere zin een positief effect te hebben op het gedrag en het welbevinden van kinderen, ten opzichte van leerkrachten die binnen een school verschillende aanpakken inzetten.

Antwoord

In tegenstelling tot onderwijsmethoden waarin scholen over het algemeen kiezen voor methodes voor de gehele school, kiezen scholen niet altijd een schoolbrede aanpak voor het gedrag van kinderen. Leerkrachten binnen een school verschillen daardoor bijvoorbeeld in het gebruik van een beloningssysteem in de klas. Wat is het effect van deze 'discontinuïteit' tussen leerkrachten op de ontwikkeling van gedrag bij kinderen? Is het wenselijk om een doorgaande lijn in de school te creëren op het gebied van beloningssystemen? Literatuur lijkt elkaar tegen te spreken in hoeverre een schoolbrede aanpak voor belonen wenselijk is voor de ontwikkeling van leerlingen (Spitteler, 2019).

Effect van belonen op gedrag

Er zijn verschillende manieren van belonen die ingezet kunnen worden om gedragsveranderingen teweeg te brengen (Kennisrotonde, 2018, 2021, 2022). Een aantal kenmerken van deze beloningssystemen lijken specifiek bij te dragen aan de effectiviteit van de beloning. Een externe beloning die gekoppeld is aan het eigenbelang en persoonlijke doelen van leerlingen lijkt effectiever in het stimuleren van gewenst gedrag dan beloningen die gekoppeld zijn aan dingen die irrelevant zijn voor leerlingen (Cameron & Pierce, 2002; Junger-Tas, 2002). Daarnaast blijkt het belonen van inzet beter te werken dan het belonen van prestaties (Mueller & Dweck, 1998; Xing et al., 2018). Als beloningen gekoppeld zijn aan prestaties of verwachtingen kan dit zelfs negatieve invloed hebben op de gedragsontwikkeling van leerlingen (Faber & Visscher, 2014; Filsecker & Hickey, 2014). Ook de frequentie van de beloning heeft invloed op het effect van een beloning, waarbij in het begin meer beloning nodig is om een effect te behalen (Moon et al., 2011).

Een schoolbreed beloningssysteem

In een schoolbrede aanpak van gedrag hanteert het gehele schoolteam eenzelfde gestructureerde aanpak voor alle leerlingen in de school. Zo'n aanpak kenmerkt zich bijvoorbeeld door dezelfde regels, afspraken en routines. Een belangrijk onderdeel hierbinnen is dat leerkrachten hetzelfde soort beloningssysteem gebruiken om goed gedrag te stimuleren. Een voorbeeld van een aanpak die gebruik maakt van een schoolbreed beloningssysteem is de interventie School Wide Positive Behavior Support (SWPBS). SWPBS zet in op het consequent bekrachtigen van gewenst gedrag door beloningssystemen (Bakx, 2015; Van Leeuwen, 2014) die schoolbreed (door het gehele team) worden ingevoerd. Bij SWPBS wordt in de gehele school gewerkt met een tokensysteem, waarbij leerlingen tokens krijgen als beloning voor het vertonen van gewenst gedrag, die vervolgens leiden tot een groepsbeoordeling per klas. Daarbij worden ook de gedragsverwachtingen schoolbreed afgesproken en gehanteerd.

Zijn de effecten van belonen groter als ze schoolbreed worden ingezet?

Er is geen onderzoek bekend naar het specifieke effect van een schoolbreed beloningssysteem op de gedragsontwikkeling van kinderen. We weten daarom niet of het effect van belonen groter is wanneer dat schoolbreed wordt ingezet dan wanneer dat verschilt tussen leerkrachten. Daarmee weten we ook niet of discontinuïteit in de beloningsaanpak van gedrag tussen leerkrachten nadelig kan zijn voor de gedragsontwikkeling van kinderen.

Onderzoek naar de effecten van algemene schoolbrede aanpakken voor gedrag, die zich niet specifiek richten op belonen, bieden mogelijk wel aanknopingspunten voor te verwachten effecten van een schoolbreed beloningssysteem. Zo weten we dat een algemene schoolbrede aanpak voor gedrag bijdraagt aan het verminderen van probleemgedrag (Sørlie & Ogden, 2007) ten opzichte van leerkrachten die los van elkaar proberen uit te vinden hoe met probleemgedrag om te gaan (Anyon, 2016; Bosworth & Judkins, 2014). Ook blijkt dat leerkrachten zich meer competent voelen in het hanteren van probleemgedrag van leerlingen in een schoolbrede aanpak (Kelm & McIntosh, 2012; Sørlie, et al., 2016). Daarnaast zijn er aanwijzingen dat een schoolbrede aanpak bij kan dragen aan een omgeving die op een positieve manier invloed heeft op het welbevinden van leerlingen (Van den Essenburg, 2022). Duidelijkheid en voorspelbaarheid geeft leerlingen een gevoel van controle, wat een belangrijke factor is voor mentale gezondheid en welbevinden (Weare, 2015). Aangezien een hoger welbevinden bij leerlingen samenhangt met sociaal gedrag (Paalman-Dijkenga et al., 2022) is het van belang dat het pedagogisch handelen van leerkrachten niet van jaar tot jaar verschilt (Van Tuijl & Mathijsen, 2019).

Geraadpleegde bronnen

Anyon, Y. (2016). Taking restorative practices school-wide: Insights from three schools in Denver. Advancement Project.

Bakx, A. (2015). *De pedagogisch sensitieve leraar. Werken aan brede opbrengsten*. Uitgeverij Coutinho.

Bosworth, K., & Judkins, M. (2014). Tapping Into the Power of School Climate to Prevent Bullying: One Application of Schoolwide Positive Behavior Interventions and Supports. *Theory Into Practice*, *53*, 300–307.

Cameron, J., & Pierce, W. D. (2002). Rewards and intrinsic motivation: Resolving the controversy. Bergin & Garvey.

Faber, M., & Visscher, A. (2014). Leidt het gebruik van digitale leerlingvolgsystemen tot betere leerprestaties? *4W: Weten wat werkt en waarom*, *3*, 14-21.

Filsecker, M., & Hickey, D. T. (2014). A multilevel analysis of the effects of external rewards on elementary students' motivation, engagement and learning in an educational game. *Computers and Education*, *75*, 136-148.

Junger-Tas, J. (2002). Preventie van antisociaal gedrag in het onderwijs. Ministerie van Justitie

Kelm, J. L., & McIntosh, K. (2012). Effects of school-wide positive behavior support on teacher self-efficacy. *Psychology in the Schools*, *49*, 137–147

Kennisrotonde. (2018). *Welk effect hebben complimenten van de leerkracht op het zelfvertrouwen van leerlingen in de bovenbouw van de basisschool*? (KR. 360). Kennisrotonde

Kennisrotonde. (2021). *Heeft een bepaalde wijze van belonen van gewenst gedrag bij kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 jaar een blijvend effect op een positieve gedragsontwikkeling*? (KR. 1287) Kennisrotonde.

Kennisrotonde. (2022). *Heeft een beloningssysteem een positief effect op de duurzame ontwikkeling van de sociaal-emotionele vaardigheden en het gedrag van jongeren met complexe gedragsproblemen?* (KR.1415) Kennisrotonde.

Moon, M. K., Jahng, S. G., & Kim, T. Y. (2011). A computer-assisted learning model based on the digital game exponential reward system. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, *10*, 1-14.

Mueller, C. M., & Dweck, C. S. (1998). Praise for intelligence can undermine children's Motivation and Performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, *75*, 33-52.

Paalman-Dijkenga, I., Deen, C., & Van Den Essenburg, M. (2022). *Sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling*. Onderwijskennis.nl (NRO)

Sørlie, M., & Ogden, T. (2007). Immediate impacts of PALS: A school wide multi-level programme targeting behavior problems in elementary school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51, 471-492.

Sørlie, M., Ogden, T., & Olseth, A. R. (2016). Examining Teacher Outcomes of the School-Wide Positive Behavior Support Model in Norway. *SAGE Open*, *6*.

Spitteler, J. (2019). De basis op orde: Werken aan duurzame onderwijskwaliteit. Uitgeverij OMJS BV.

Van den Essenburg, M. (2022). *Pedagogisch schoolklimaat, schoolbeleid en monitoring: een schoolbrede aanpak*. Onderwijskennis.nl (NRO).

Van Leeuwen, E. (2014). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'School-Wide Positive Behavior Support'*. Nederlands Jeugdinstituut.

Van Tuijl, C., & Mathijssen, B. (2019). *Het belang van pedagogisch handelen*. BSM 8/2019.

Weare, K. (2015). What works in promoting social and emotional wellbeing and responding to mental health problems in schools. *Partnership for Well-being and Mental Health in Schools (National Children's Bureau)*, 1-15.

Xing, S., Gao, X., Jiang, Y., Archer, M., & Liu, X. (2018). Effects of ability and effort praise on children's failure attribution, self-handicapping, and performance. *Frontiers in Psychology*, *9*, 1883.

Meer weten?

Kennisrotonde (2021). *Heeft een bepaalde wijze van belonen van gewenst gedrag bij kinderen in de leeftijd van 4 tot 8 jaar een blijvend effect op een positieve gedragsontwikkeling?*

Over deze vraag

Opgesteld door:	Jiska Peper (antwoordspecialist) en Marianne Hooijsma (kennismakelaar Kennisrotonde)
Vraagsteller:	Leerkracht
Onderwijssector:	Primair onderwijs
Trefwoorden:	Belonen, schoolbreed, gedragsontwikkeling, pedagogisch klimaat, doorgaande lijn
Referentie:	Kennisrotonde. (2024). *Heeft een schoolbreed beloningssysteem een positief effect op de gedragsontwikkeling van kinderen op de basisschool?* (KR.2008)

Dit antwoord is gepubliceerd op Kennisrotonde.nl. De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een dienst van het NRO.